

30.5.2022

Rovaniemen kaupungin ympäristölautakunta,
Mäntyvaarantie 2,
96100 Rovaniemi

[kirjaamo\(at\)rovaniemi.fi](mailto:kirjaamo(at)rovaniemi.fi)

Lausuntopyyntö 2.5.2022

Maansiirtoliike Kemppe Oy:n maa-aineslupahakemus, Jäkäläkankaan sora- alue, Kolvavaara-Louejärven 1E-luokan pohjavesialue, Rovaniemi

Hakemus

Maansiirtoliike Kemppe Oy hakee lupaa hiekan ja soran ottamiselle noin 3,5 hehtaarin kokoiselta alueelta Rovaniemen Muurolan kylässä sijaitsevalta tilalta Valtionmaa VI (Jäkäläkankaan sora-alue), RN:o 698-893-15-1. Lupaa haetaan 35 000 k-m³:n suuruiselle ottomäärälle kymmeneksi (10) vuodeksi. Samalla haetaan lupaa aloittaa toiminta ennen lupapäätöksen lainvoimaiseksi tuloa (MAL 21 §).

Hakemuksen mukaan suunniteltu ottamistoiminta sijoittuu Kolvavaara-Louejärven pohjavesialueella olevalle Jäkäläkankaan sora-alueelle, jolla on aikaisemminkin ollut maa-ainesten ottotoimintaa. Nyt haettavalla alueella viimeisin maa-ainestenottolupa on päätynyt 30.6.2021.

Ottamissuunnitelman mukaan nyt haettavan maa-aines määrän (yht. 35 000 k-m³) ottaminen suoritetaan seuraavan kymmenen vuoden aikana maisemointiottona. Suunnitelman mukaisesti otto ulotetaan alueella tasolle +140,00 metriä (N2000). Ottosyvyys vaihtelee välillä 0-12 metriä. Hakemuksen mukaan pohjaveden ylimmäksi pinnankorkeudeksi on mitattu +133,40 (N2000), joka perustuu nyt haettavan alueen eteläpuolelle aiemman luvan yhteydessä asennetusta pohjavesiputkesta 31.5.2021 tehtyyn mittaukseen. Hakemuksen mukaan alimman ottotason ja ylimmän pohjaveden pinnankorkeuden välille jää näin ollen yli 6 metrin paksuinen suojakerros. Havaittuun pohjaveteen pidetään aina vähintään 4 metrin suojakerros.

Hakemuksen mukaan toiminnasta syntyy vähäinen määrä pölyä. Toiminnasta ei arvioida muodostuvan hule- tai jätevesiä. Toiminnan aikana polttonesteet säilytetään kaksoisvaipallisissa säiliöissä tai valuma-altaallisissa erillisissä suojakonteissa tai muussa katoksellisessa suoja-altaallisessa säilytyspaikassa, joihin sadeveden pääsy on estetty. Ajanjaksoina, jolloin alueella ei ole toimintaa, siellä ei säilytetä mitään polttoaineita tai öljytuotteita.

Hakemuksessa esitetään, että ottotoiminnan päätyttyä alueen reunat tasataan, luiskataan ja alue siistitään. Kaivualueen luiskat loivennetaan kaltevuuteen 1:3. Maisemoinnissa käytetään alueelta kuorittuja pintamaita, jotka on ottamistoiminnan

alussa kerätty suunnitelma-alueen reunoille. Alueen annetaan metsittyä luontaisesti tai se metsitetään männyntaimilla.

Sovellettava lainsäädäntö ja ohjeistus

Ympäristönsuojelulain pohjaveden pilaamiskielto (YSL 17 §) kieltää pohjaveden pilaamisen ja laadun vaarantamisen. Ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttava toiminta on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava siten, ettei toiminnasta aiheudu pilaantumista tai sen vaaraa ja että pilaantumista voidaan ehkäistä.

Maa-aineslain 3 §:n mukaan aineksia ei saa ottaa niin, että siitä aiheutuu muun muassa tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen veden laadun tai antoisuuden vaarantumista, jollei siihen ole saatu vesilain mukaista lupaa. Maa-ainesten ottamista koskevassa lupaharkinnassa ja lupaehdoissa otetaan huomioon myös maa-aineslain 3 §:n ympäristöperusteiset rajoitukset muun muassa kauniin maisemakuvan, luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien turmelemisesta taikka ne lain 3 §:ssä mainitut muut ehdot, joilla pyritään estämään huomattavat tai laajalle ulottuvat vahingolliset vaikutukset asutukselle tai ympäristölle.

Ympäristöministeriön oppaan *Maa-ainesten ottaminen – opas ainesten kestäväään käyttöön* (Ympäristöministeriön julkaisuja, 2020:24) mukaan soran ottamisalueen sijoittuminen pohjavesialueelle edellyttää riittäviä suojakerrospaksuuksia pohjaveden pinnan yläpuolelle.

Pohjavesialue ja arvokas harjualue

Lapin ELY-keskus toteaa, että suunniteltu soranottamisalue sijoittuu Kolvavaara-Louejärven (12699106) vedenhankintaa varten tärkeälle pohjavesialueelle, jonka pohjavedestä pintavesi- tai maaekosysteemi on suoraan riippuvainen (1E-luokka). Ottamistoiminta on tarkoitus sijoittaa alueen keskiosaan, pohjaveden varsinaiselle muodostumisalueelle. Suunniteltu ottamistoiminta laajentaa jo olemassa olevia ottoalueita. Pohjavesialueella on kolme Napapiirin Vesi Oy:n käytössä olevaa pohjavedenottamoita.

Pohjavesialue sijoittuu Muurolan-Meltosjärven harjujaksoon kuuluvaan harjualueeseen. Pohjavesialueen itäosassa harjuselänne on tasoittunut ja laskee kohti alueen itäkärkeä. Pohjavettä purkautuu itäkärjen lähteistä. Aines on pohjavesialueella yleisesti ottaen karkeaa, mutta joukossa on myös heikommin lajittuneita kerroksia. Pintaosan aines on monin paikoin moreenimaista.

Pohjavesialueen keskiosassa on Jäkäläkankaan harjuselänne ja siihen liittyvä harjulaajentuma. Aines on harjun ydinosissa on soraa ja pinnalla 0,5–1 m lohkaraita. Länttä kohden harjun lievealueilla on hiedalta vaikuttavaa ainesta. Muodostuman pohjataso laskee lännestä itään. Muodostumaan virtaa pohjavettä myös ympäröiviltä alueilta. Pohjavesialueella on harjoitettu maa-ainesten ottamista varsinkin alueen länsi- ja itäpäissä.

Pohjavesialueelle sijoittuu useita luonnontilaisia lähteitä. Pohjavesivaikutteisuutta ilmentää lähteiden lajisto, johon kuuluu mm. erilaisia lehväsamalia (esim.

lähdelelväsammal) ja suokelto. Luonnontilaiset lähteet edustavat uuden pohjavesiluokan E mukaista pohjavedestä suoraan riippuvaista pintavesi- tai maaekosysteemiä.

Suunniteltu ottamistoiminta sijoittuu Kolvavaara-Louejärven arvokkaalle harjualueelle. Harjualueen raja-
us on tarkistettu Lapin Pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittamishankkeen (Poski) 1. vaiheen yhteydessä (2015). Inventoinnin mukaan alueella on maisemakuvallisia arvoja sekä geologisia ja biologisia luonnonesiintymiä.

Kaavatilanne

Alue sijoittuu Rovaniemen voimassa olevassa maakuntakaavassa merkitylle maa- ja metsätalousalueelle MT 5088. Kaavamerkinnän mukaan: *"Merkinnällä osoitetaan alueita, jotka on tarkoitettu erityisesti maa- ja metsätalouden harjoittamiseen ja jonka pelto- tai muut alueet halutaan erityisesti suojata sellaisilta rakentamisen ja muun maankäytön aiheuttamilta pysyviltä muutoksilta, jotka vaikeuttavat maa- ja metsätalouden harjoittamista. Myös maa- ja metsätalouden erityistarkoituksiin, kuten opetukseen, tutkimukseen tai jalostustoimintaan tarkoitetut maa- ja metsätalousalueet osoitetaan tällä merkinnällä."* Lisäksi kaavamerkinnän mukaan: *"Merkinnällä osoitetaan Rovaniemen maakuntakaavassa ensisijaisesti puuntuotantoon tarkoitetut alueet. Pyrkimyksenä on suojata nämä alueet sellaiselta rakentamiselta ja muulta maankäytöltä, joka pysyvästi vaikeuttaisi metsätalouden harjoittamista."*

Alueella ei ole oikeusvaikutteista yleis- tai asemakaavaa. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan suunniteltu hanke ei vaikeuta alueen käyttämistä maakuntakaavassa merkittyyn tarkoitukseen.

Liikenne

Lapin ELY-keskus toteaa, että maa-ainesten ottoalueen kiinteistö rajoittuu maantiehen 930. Lain liikennejärjestelmästä ja maanteistä (503/2005) mukaan maa-ainesten ottamistoimintaa ei saa ulottaa tiealueelle eikä tien suoja-alueelle, mikä ulottuu maantiellä 930 20 metrin etäisyydelle tien keskilinjasta. Luiskan kaltevuuden tiealueen tai tien suoja-alueen ulkopuolella on oltava 1:4 tai loivempi.

Jos maa-ainesten ottoalueelle on tarvetta perustaa uusi tieliittymä, tulee alueelle hakea liittymälupaa Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalveluista.

Luonnonsuojelu

Lapin ELY-keskus toteaa, että suunnitellulla soranottoalueella ei ole tiedossa olevia luonnonsuojeluasetuksen (160/1997) 20-23 §:n liitteen 3 (a) koko maassa rauhoitettujen kasvilajien esiintymiä, liitteen 4 uhanalaisten lajien ja erityisesti suojeltavien lajien havaintopaikkoja, luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen II a ja IV a eläinlajien tai II b ja IV b kasvilajien havaintopaikkoja (06.05.2022 laji.fi).

ELY-keskuksen käsityksen mukaan alueen luontoarvot eivät rajoita ottamisen järjestämistä suunnitellulla alueella.

Edellytykset maa-ainesten otolle

Suunniteltu ottamistoiminta sijoittuu vedenhankintaa varten tärkeälle pohjavesialueelle ja arvokkaalle harjuaalueelle. Suunniteltu soranottoiminta sijoittuisi varsinaisen harjumuodostuman keskiosiin olemassa olevan ottoalueen yhteyteen. Suunniteltu ottoalue sijaitsee n. 1,5 kilometrin etäisyydellä pohjavesialueella olevasta lähimmästä vedenottamosta.

Maa-aineslupahakemuksessa ei ole huomioitu toiminnan sijoittumista arvokkaalle harjuaalueelle. ELY-keskus kuitenkin katsoo, että maa-ainesten oton lopettamiseen ja alueen jälkihoitoon tähtäävä toiminta voi alueella olla mahdollista. Ottamistoiminnan sijoittumisessa vedenhankintaa varten tärkeälle pohjavesialueelle, jossa on käytössä olevia vedenottoja, tulee huomioida ensisijaisesti vedenoton turvaaminen.

Lapin ELY-keskus katsoo, että avaamalla mahdollisimman vähän uutta harjuaaluetta ja maa-ainesten oton lopettamiseen tähtäävällä ottamistoiminnalla voitaisiin välttää maa-aineslain 3 §:n vastaisia vaikutuksia. Lapin ELY-keskus arvioi, että maa-ainesten ottaminen hakemuksen tarkoittamalla alueella voi olla mahdollista ilman, että siitä ennalta arvioiden aiheutuu ympäristölle maa-aineslain tai vesilain tarkoittamia haittoja. Lupaharkinnan yhteydessä on kuitenkin otettava huomioon seuraavat asiat:

Ottamistoiminta

ELY-keskus katsoo, että alueella oleva nykyinen havaintoputki (n. 100 metriä vanhan olemassa olevan maa-ainesalueen eteläpuolella) ei kuvaa tarpeeksi tarkasti nyt haettavan alueen pohjavesiolosuhteita. ELY-keskus edellyttää uuden pohjaveden havaintoputken asentamista suunnitellulle ottoalueelle ennen toiminnan aloittamista, jotta pystytään varmistamaan, että riittävä suojakerrospaksuus toteutuu suunnitellulla ottoalueella.

Alueella toimittaessa tulee pitää huolta, että nyt suunniteltua alinta ottotasoa ei aliteta ja, että korot on alueella merkitty huolellisesti ja ajantasaisesti. Toiminnassa tulee myös huolehtia siitä, ettei maaperään ja pohjaveteen pääse missään tilanteessa polttoainepäästöjä. Mahdolliset päästöt on välittömästi ilmoitettava valvontaviranomaiselle.

Jätteiden, ylijäämämassojen ym. sijoittaminen ottamisalueelle ei ole sallittua, eikä pohjavesialueelle tule varastoida muualta tuotua kiviainesta, kuten kalliomursketta. Pohjavesialueella ei myöskään tule säilyttää poltto- ja voiteluaineita, eikä koneita tule huoltaa tai tankata ottamisalueella. Alueella ei myöskään tule säilyttää työkoneita. Lapin ELY-keskus myös muistuttaa, että kaikkien jätevesien imeyttäminen maaperään on luokitellulla pohjavesialueella kielletty.

Tarkkailu

Hakemuksessa ei ole esitetty erikseen suunnitelmaa pohjaveden pinnankorkeuden ja laadun tarkkailusta.

Koska kyseessä on pohjaveden laatua vaarantava toiminta, ja alue on merkittävä vedenoton kannalta, tulisi pohjaveden pinnantaso tarkkailla neljä kertaa vuodessa ja

laatua ainakin kerran ennen toiminnan aloittamista sekä kerran ottotoiminnan päätyttyä. Tarkkailuun käytettävän pohjaveden havaintoputken tulee sijaita suunnitellulla ottamisalueella sekä olla kairauskalustolla asennettu ja rakenteeltaan sellainen, että se soveltuu myös näytteenottoon. Asennus tulee tehdä siten, että putki ulottuu vähintään neljä (4) metriä alimman suunnitellun ottotason alapuolelle.

Pohjavesinäytteenottoon sertifioidun tai pohjavesinäytteenottoon hyvin perehtyneen näytteenottajan tulee ottaa pohjavesinäytteet. Tehtävät veden laadun määitykset ovat vähintään: lämpötila, haju, maku, happi (mg/l), pH, sähkönjohtavuus, nitraatti, alkaliniteetti, sameus, öljyhiilivedyt (C_4 - C_{45} , määitysraja 50 µg/l). Määitysmenetelmien tulee olla akkreditoituja tai menetelmien luotettavuus tulee osoittaa muulla tavalla. Näytteenoton yhteydessä tulee havainnoida pohjavedenpinnan taso.

Pohjaveden laadun ja pintojen tarkkailutulokset tulee toimittaa valvojalle ja Lapin ELY-keskukselle vuosittain sähköisesti. Määitystulosten lisäksi tulee tarkkailuraportista ilmetä näytteenottopäivämäärä, näytteenottaja, näytteenottotapa, määityksen tehnyt laboratorio, käytetyt menetelmät sekä niiden mittausepävarmuudet ja akkreditointi.

Jälkihoito

Koska kyseessä on pohjavesialueelle ja arvokkaalle harjualueelle sijoittuva toiminta, on jälkihoitotoissa oltava erityisen huolellinen. On tärkeää, että jälkihoito- ja maisemointitoita tehdään alueella oton edetessä vähintään hakemuksessa esitetyn mukaisesti. Jälkihoitotyöt tulee yksilöidä mahdollisessa lupapäätöksessä. Lisäksi ELY-keskus katsoo, että Kolvavaara-Louejärven alueella keskeinen jälkihoitotoimenpide on alueen metsittäminen alueelle tyypillisillä puuntaimilla. Alueen jälkihoitotyöt ja maisemointi tulee tehdä luvan voimassaoloaikana.

Ottamisalue tulee jälkihoitaa välittömästi ottotoiminnan päätyttyä pohjaveden laadun turvaamiseksi. Jälkihoitotoimienpiteissä tulee olla huolellinen ja jälkihoitotoimenpiteet tulee yksilöidä mahdollisessa maa-ainesluvassa. Pohjaveden suojelun kannalta on tärkeää, että asianmukaisin jälkihoitotoimenpitein alueelle aikaansaadaan oton päätyttyä mahdollisimman nopeasti uusi maannoskerros. Pintamateriaalina tulee ensisijaisesti käyttää alueen alkuperäistä pintakerrosta. Alkuperäisen pintakerroksen kangashumus ja sen alapuolella oleva rikastumiskerros tulisi kuoria ja varastoida erikseen ottamisalueen reunoille ennen toiminnan aloittamista. Pintamaat tulee levittää alueelle takaisin alkuperäisessä järjestyksessä. Kasvillisuuden ja pohjaveden kannalta paras tulos saavutetaan, kun maan ylin orgaanista ainesta sisältävä humuskerros (kunta) voidaan irrottaa ja levittää takaisin alueella laajoina mattoina. Pintamaiden varastointiaika tulisi olla mahdollisimman lyhyt, sillä pintakerroksen orgaaninen aines hajoaa nopeasti. Soveltuva varastointiaika on korkeintaan 2-3 vuotta. Vaiheistamalla ottaminen ja jälkihoito saavutetaan paras lopputulos.

Mikäli pintamateriaalia tuodaan alueelle ulkopuolelta, on siihen aina oltava lupaviranomaisen hyväksyntä, ja pintamateriaalina tulee käyttää ainoastaan puhtaita maa-aineksia, joista ei kulkeudu haitallisia aineita pohjaveteen. Toiminnanharjoittajan tulee pyydetessä pystyä esittämään aineksen alkuperä.

Jälkihoitoa toteutettaessa tulee huolehtia siitä, ettei pohjavesialueella levitettävä pintamateriaali ole liian hienorakeista. Hienorakeinen maalaji vähentää pohjaveden muodostumista ja soveltuu huonosti kasvillisuuden kasvualustaksi. Myöskään karike ja kuorike eivät sovellu pohjavesialueella käytettäväksi.

Lupa-ajan päätyttyä ottamisalueella ei tule olla maa-ainesvarastokasoja lainkaan, sillä ne estävät jälkihoidon toteuttamisen. Tiivistyneet tienpohjat ja varastokasojen pohjat tulee möyhiä ja pehmentää toiminnan loputtua, sillä tiivis maaperä läpäisee vettä huonosti ja vähentää siten muodostuvan pohjaveden määrää.

Lapin ELY-keskus suosittelee, että maisemoinnissa ja jälkihoitotöiden suunnittelussa käytetään päivitettyä maa-ainesopasta (*Maa-ainesten ottaminen – opas ainesten kestävään käyttöön*, Ympäristöministeriön julkaisuja, 2020:24).

Johtopäätökset

Lapin ELY-keskus katsoo, että maa-ainesten ottamista suunnitellulta alueelta voi olla mahdollista toteuttaa niin, että siitä ei aiheudu maa-aineslain 3 §:n vastaisia vaikutuksia, mikäli lupaharkinnassa huomioidaan edellä esitetyt asiat.

Lapin ELY-keskus katsoo, että Kolvavaara-Louejärven pohjavesialueella tulee jatkossa pyrkiä siihen, ettei uusia ottoalueita enää avata harjun luonnontilaisiin osiin. Olemassa olevilla ottoalueilla tulee pyrkiä soranoton lopettamiseen ja alueiden jälkihoitamiseen. Lisäksi ELY-keskus katsoo, että nyt haetun 10 vuoden luvan tulee riittää alueen maisemoinnin loppuunsaattamiseksi. Lapin ELY-keskus myös muistuttaa, että luokitellulla pohjavesialueella toimittaessa tulee kaikessa toiminnassa noudattaa erityistä varovaisuutta ja huolellisuutta.

ELY-keskus muistuttaa, että mikäli alueella aiotaan harjoittaa murskaustoimintaa, tulee sitä varten hakea ympäristönsuojelulain mukaista lupaa (YSL 28 §). Lapin ELY-keskus myös muistuttaa, että vaikka etukäteen arvioiden pinta- tai pohjavesiin kohdistuvia haittoja ei tulisikaan, on toiminnanharjoittaja vesilain mukaisessa vastuussa mahdollisista vesiin kohdistuvista haitoista ja siten velvollinen muun muassa tarvittaviin korjaus- ja korvaustoimenpiteisiin.

Ottamistoiminnan loputtua on pidettävä lopputarkastus. Luvan haltijan on tehtävä maa-aineslain 23 a §:n 1 momentissa tarkoitetun otetun aineksen määrää ja laatua koskeva ilmoitus lupaviranomaiselle vuosittain viimeistään tammikuun 31. päivänä.

Päätökset asiassa pyydetään lähettämään tiedoksi Lapin ELY-keskukselle (MAL 19 §). Lupapäätökseen tulisi merkitä luvan viimeinen voimassaolopäivä. Lupapäätös maa-ainesten ottamisesta tulee viedä myös maa-ainesten ottamisen tietojärjestelmään (NOTTO) Suomi.fi palvelusta löytyvällä sähköisellä ilmoituslomakkeella.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet ylitarkastaja Pekka Herva (luonto) ja ylitarkastaja Eira Järviluoma (liikenne).

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ylitarkastaja Pia Lindholm ja ratkaissut yksikön päällikkö Leena Ruokanen.

Tämä asiakirja LAPELY/2415/2017 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LAPELY/2415/2017 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Lindholm Pia 30.05.2022 11:58

Ratkaisija Ruokanen Leena 30.05.2022 13:02